

Torsdagen den 17 maj

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av fru andre vice talmannen.

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.***§ 1 Anslag till bostadsbyggande, m. m. (forts.)**

Fortsattes överläggningen rörande civilutskottets betänkanden nr 19 och 20 samt kulturutskottets betänkande nr 26.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Utskottets vice ordförande förutskickade att jag skulle hålla ett väldisponerat bostadspolitiskt anförande i dag. Det var nu inte min avsikt att ta kammarens tid i anspråk med en utförlig beskrivning över de problem som vi kan möta, men jag fann mig ändå frestad att ta till orda.

Jag kan liksom herr Bergman notera att det var ett något annorlunda anslag i inläggen från borgerligt håll den här gången. Jag tyckte att herr Grebäck, utskottets ordförande, talade nästan vemodigt om den situation som föreligger. Han beskrev den utveckling vi haft och hade anledning konstatera att vi har nått betydande framsteg i fråga om bostadspolitiken. Det tror jag vi kan vara överens om.

Sedan mitten av 1940-talet har vi producerat 2 miljoner nya lägenheter i landet, och enbart under den senaste femårsperioden har 1,5 miljoner människor flyttat in i nya bostäder. Vi kan också konstatera att situationen i dag är sådan att hälften av landets lägenheter är yngre än 25 år.

Vi har byggt bort den värsta bostadsbristen, och vi har kommit till rätta med mycket av den gamla trångboddheten. Vi har kunnat ge större delen av landets befolkning hyggliga bostäder med bra utrustning.

Det säger sig självt att vi under denna, jag vill gärna säga enorma satsning som har skett på bostadssektorn inte har kunnat undvika att göra misstag. Det är väl riktigt, som det har sagts här, att det finns bostadsområden som är mindre lyckade, men jag vill säga att dessa områden inte på något sätt är typiska för hur vi bygger bostäder i vårt land i dag. Visst finns det nybyggda bostadsområden, där det kan finnas brister, men jag anser inte dessa brister vara allvarligare än att man mycket väl skall kunna komma till rätta med dem.

Vi kan naturligtvis efteråt säga — och jag tror det har skymtat i debatten — att vi borde ha besinnat oss mera, vi skulle ha mera noggrant övervägt hur bostadsbyggandet skulle inriktas. Jag tror att herr Andersson i Knäred var inne på detta. Men då vill jag erinra om att oppositionen sannernligen inte har fört det resonemanget förut. Vi får inte glömma bort att så sent som för ett år sedan, när vi diskuterade dessa frågor i kammaren, hade både folkpartiet och centern överbud när det gällde

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

bostadsramarna. Ni ville bygga 10 000 lägenheter mer under år 1972, men också under 1973 och vid planeringen framöver vinnlade ni er liksom tidigare om att ställa upp ett mål, som antalsmässigt gick vida utöver vad regeringen föreslog. Det finns anledning att erinra om detta.

Vi har snart genomfört miljonprogrammet, och nu sägs det att vi skulle stå utan riktlinjer för vår bostadspolitik. Jag tyckte särskilt att fröken Ljungberg här i diskussionen nästan med ängslan frågade sig: "Hur skall vi kunna debattera här? Regeringspartiet har inget bostadsprogram!"

Men när har vi sagt upp det program som vi tidigare har presenterat och som just har syftat till att vi skall producera lägenheter av god kvalitet och göra dem överkomliga för det stora flertalet människor i det här landet? Vi har självfallet även i dag ett bostadspolitiskt program.

Herr Grebäck och andra har sagt att här finns ingenting nytt, det är bara det gamla. Jag beklagar att man ändå inte kan se som något väsentligt nytt det som inryms i dessa båda propositioner om saneringsverksamhet. Jag har den bestämda uppfattningen att aldrig någonsin förut har riksdagen förelagts ett program som är så vittgående när det gäller att rusta upp det äldre bostadsbeståndet.

I dessa propositioner beskrivs hur denna saneringsverksamhet skall genomföras och finansieras, och det finns förslag till en lag som är avsedd att vara ett medel för kommunerna att få till stånd upprustning när fastighetsägaren inte självmant vill göra det. När har vi haft den möjligheten förut?

Saneringen skall inriktas så, att de ursprungliga hyresgästerna skall kunna bo kvar i sina lägenheter också efter upprustningen. Det är en ny målsättning. Det kommer inte att utgå några statliga lån till s. k. lyxsaneringar, utan vi syftar till att saneringen skall anpassas så, att den kan nå ut till de grupper som vi verkligen vill åstadkomma förbättringar för.

Saneringen skall styras av kommunerna, som skall göra upp bostadssaneringsprogram. Dessa program skall ingå i de kommunala bostadsförslöjningsprogrammen. De programmen kommer — det är jag övertygad om — att i framtiden få stor betydelse och vara ett underlag för det samarbete som måste komma till stånd mellan kommun, fastighetsägare och hyresgäster.

För genomförande av saneringen är det väsentligt att stimulera fastighetsägarna till sanering genom statliga lån, liksom att kommunerna kan genomdriva saneringen med stöd av lagstiftning. Kommunerna kommer också att få ökade möjligheter till lån för förvärv av saneringsfastigheter. Herr Alvar Andersson i Knäred har tidigare redogjort för innehållet i förslaget. Förbättringslånen på upp till 12 000 kronor per lägenhet, som redan i dag kan erhållas av kommun och allmännyttigt företag — det beslöt vi i höstas —, skall nu vidgas till att gälla också kooperativa företag och enskilda fastighetsägare. Förslaget innebär också att de statliga bostadslånen till ombyggnad kommer att göras förmånligare. För att få i gång den här verksamheten har regeringen också utan att det föreslogs av saneringutredningen, tagit fram ett extra stimulansbidrag på 6 000 kronor på lägenhet som upprustas under 1973 och 1974.

Jag vill gärna säga att saneringsutredningen utförde ett gott arbete, ja, ett pionjärbete. Generaldirektör Sännås var ordförande. Herr Alvar Andersson var en av ledamöterna, herr Sven Ekström var en, och herr Bertil Petersson i Nybro var också med.

Vi har fått lov att ändra rätt mycket på lagstiftningssidan, som också herr Alvar Andersson framhöll. Men de bärande tankegångarna som kommittén förde fram — och som jag tycker är radikala om vi jämför med vad man gör i andra länder — står nu riksdagen beredd att acceptera. Vi får en lagstiftning och en organisation med beläningsmöjligheter för att verkligen åstadkomma en förbättring av det gamla bostadsbeståndet. Jag ser det som någonting väldigt väsentligt i vår strävan att skapa bättre boendeförhållanden för de många människorna i vårt samhälle. Detta har jag velat understryka, för jag tycker inte att man skall ta en sådan här vittgående reform utan att notera det som ett steg framåt. Jag tycker att vi därmed kompletterar den arsenal av hjälpmedel som vi har för att förbättra inom bostadssektorn. Jag skall avstå från att nämnvärt gå in på en diskussion om kostnadssidan. Vi har självfallet i dag som tidigare anledning att uppfatta hyrorna som höga. Regeringen har ju också vidtagit en rad åtgärder för att dämpa boendekostnaderna. När vi vid årsskiftet tog beslutet om att inte höjningarna av paritetstalet skulle ske fullt ut, så var det ett försök att dämpa kostnadsutvecklingen och ge ett bidrag till stabiliseringen. I fråga om de förslag som nu föreligger kan jag gärna framhålla att jag ser det som värdefullt att utskottet har uttalat att när det gäller företag som har svårigheter med outhyrda lägenheter skall regeringen kunna gå längre än vad som var tänkt från början. Utskottet förordar enhälligt att regeringen i situationer där det är nödvändigt skall ha möjligheter att göra avskrivning av lån, och det ser jag faktiskt, med de erfarenheter vi nu har fått, som en ganska väsentlig förbättring.

Stödåtgärder för tomma lägenheter kommer självfallet att kosta pengar, och jag redovisar detta för att göra klart att det inte är så att vi har avstått från att göra insatser för att motverka höga kostnader. Vi har ju också i dag ett utvecklat system för att ge stöd åt de grupper som är mest betalningssvaga — inte bara genom de kommunala och statliga bostadstilläggen som utgår till betalningssvaga hushåll. Jag vill också erinra om att mer än hälften av landets folkpensionärer har ett bostadstillägg av ganska stor betydelse. Det är värt att ta med allt detta i bilden när vi skall tala om bostadskostnaderna som de är. Vi har i långa stycken gjort förbättringar och kommer att göra förbättringar även framöver när det gäller att stödja de grupper som har det svårast i ekonomiskt avseende.

Herr Claeson har tagit upp frågan om man skall göra något speciellt just i dag för att bringa ner hyreskostnaderna i de senare årgångarna och i den produktion som nu är aktuell. Jag tycker att man får tänka sig för mer än en gång innan man gör det. Det var ju en ganska hård kritik som riktades emot de generella subventionerna på sin tid. Dåvarande ordföranden i högerpartiet, herr Hjalmarson, försummade aldrig under valrörelserna att säga: ”Jag har aldrig bett om att få subvention med 6 000–7 000 kronor om året för att bringa ned kostnaderna i min bostad. Jag skulle gärna vilja betala kostnaderna, vad de nu är.”

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Jag menar att de utredningar, som nu är tillsatta för att fundera över hur vi skall komma till rätta med boendekostnaderna framöver, skall få arbeta vidare med frågan innan vi tar något initiativ. I det uppdrag som boendeutredningen har ligger ju att pröva hur man skall kunna åstadkomma en bättre avvägning i det här avseendet.

Fru talman! Jag skall så beröra ett par saker som har tagits upp i diskussionen här.

Herr Ullsten frågade: När kommer förslaget i anledning av byggkonkurrensutredningen? Herr Bergman sade sedan att han önskade gärna att förslaget skulle komma omedelbart och kanske just i den form som utredningen har föreslagit. Utredningen blev färdig ganska sent, och jag kan tillägga att vid remissbehandlingen var det mycket delade meningar om de olika förslagen. Det gällde bl. a. markfrågorna. Vi var på det klara med att om förslaget realiserades skulle det bli en för staten ganska dyrbar reform. Det förutsattes ju att någon bebyggelse egentligen inte skall ske annat än på mark som kommunen råder över. Ett sådant beslut skulle naturligtvis också innebära ovisshet om återverkningarna på igångsättningen av ny byggnation.

Det har alltså vid remissbehandlingen rätt delade meningar. Detsamma gäller förvaltningsformerna i de allmännyttiga företagen, där utredningen har föreslagit att det bara skulle få vara företag med en absolut ren kommunal ledning och totalt kommunalt inflytande. Man skulle således förbjuda kommunerna att, som de hittills i vissa fall har funnit mest fördelaktigt, samverka med en organisation – Riksbyggen, HSB eller någon annan.

Och om jag nu hastigt erinrar mig vad som fanns med i förslaget har vidare de kooperativa företagen gjort vissa invändningar mot att de i sin produktion skall vara underkastade samma regler som andra företag. Man har menat att i själva den kooperativa formen för arbetet, där människorna sluter sig samman för att lösa en viss uppgift, skulle det inte finnas samma anledning som på andra områden att ställa anspråk på att det skall vara en offentlig anbudsgivning och samma kontroll som gäller inom andra företag. Jag nämner detta för att visa att det har rätt mycket delade meningar om vissa av förslagen. Vi fann att det på grund av tidsnöd inte var möjligt att lägga fram förslag för värriksdagen. Men jag vill försäkra herr Bergman och herr Ullsten att vi arbetar med den här frågan i departementet och att vi självfallet så fort det blir möjligt för oss skall lägga fram förslag i de delar som vi anser representera värdefulla reformer.

Herr Ullsten uppehöll sig också vid frågan om hur man skulle kunna genom förändrade finansieringsformer bringa ned kostnaderna, och han förde fram ett förslag som vi har hört talas om förut, nämligen att AP-fondens medel skulle användas för att möjliggöra en särskilt billig långsiktig bostadsfinansiering. Nu får vi inte glömma bort att AP-fondens medel är engagerade på åtskilliga håll. Medlen är bundna inom industrin och företagsamheten över huvud taget, och kommunerna lånar ur AP-fonden. Det är alltså många som är med och skall dela på dessa pengar. Då tycker jag att det vore en mycket tvivelaktig ordning om man skulle säga att löntagarnas fonderingar och tillgångar inom AP-fonden

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

skall sättas in på bostadssektorn och att de skall förräntas till lägre belopp än vad som gäller för medel från andra kreditinstitut och andra långgivare. Jag tycker inte det är den rätta vägen. I dag bestrids ungefär hälften av den långsiktiga bostadsfinansieringen med AP-fondens pengar. Andra institutioner — sparbankerna, försäkringsbolagen och i viss mån affärsbankerna — svarar för resten. Jag tycker inte att herr Ullstens redovisning är tillfredsställande. Det bör, menar jag, vara anledning för bostadsfinansieringsutredningen att fundera på andra utvägar för att klara denna sak.

Jag har redan sagt att fröken Ljungberg föreföll orolig för att det inte skulle finnas ett bostadspolitiskt program, men nu har jag försäkrat henne att det programmet alltjämt består. Jag har också av dagens diskussion kunnat konstatera att även motsättningarna består.

Jag har vidare fått en broschyr i min hand, som moderata samlingspartiet har utgivit och som gäller bostadsfrågan — och naturligtvis är den riktad till villaägarna. Man skrämmer där med marksocialisering och expropriation, och man presenterar ytterligare förslag på förmåner för villaägarna. I dag går ju i allmänhet diskussionen så, att man säger att de som bor i eget hus är favoriserade, och det är inte svårt att leda det påståendet i bevis. Men vad är det moderaterna föreslår? Ja, jag kan se att man vill åstadkomma särskilda lättnader för dem som bor i villa. Villaägarna bör, anser man, få ytterligare 1 000 kronor i avdrag för reparationskostnader. Det är moderaternas politik sådan den alltid har förts. Man går ut till de mera privilegierade, alltså till den grupp som har kunnat skaffa sig ett eget hus eller en villa, och till de människorna säger moderaterna: Det är ni som skall få mera utöver de förmåner ni redan har. Det är moderat politik av gammalt känt märke. Det ger mig anledning säga att det finns en skiljelinje mellan våra partier. I vår politik ser vi ett ansvar för alla grupper, inte minst för dem som inte har resurser att skaffa sig en egen villa utan som är tvingade att bo i hyreslägenhet. Därför är det angeläget för oss — och det har klart sagts ifrån i bostadsskatteutredningens direktiv — att försöka skapa större rättvisa mellan olika boendeformer. Nu kan jag bara notera att i varje fall moderata samlingspartiet inte är med på den linjen utan som hittills föredrar att arbeta för opinionsbildning i vissa grupper, speciellt då villaägarna, och inte dra sig för att öka på förmånerna för dem, som, inte generellt, men i många fall tillhör en favoriserad grupp.

Sedan tog herr Claeson upp saneringsutredningens förslag. Han var den förste som tog in den saken i debatten, och han kom också in på frågan hur de boende skulle få ett ökat inflytande. Herr Claeson var inte nöjd med att det inte fanns ett klart förslag på den punkten. Men då vill jag erinra herr Claeson om att den frågan inte har tagits upp av saneringsutredningen. Vad som nu anmälts för riksdagen rörande ett utredningsarbete om konsumentinflytande har tillkommit på vårt initiativ. Herr Claeson bör alltså vara medveten om att det finns ett intresse från regeringspartiets sida att driva dessa frågor. Jag håller med herr Bergman om att det är rätt naturligt att vi i det fallet försöker knyta an till hyresgäströrelsen, som ju nu har fått förtroendet att förhandla om hyressättning och andra frågor. Organisationer bör också kunna beredas

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

möjligheter att vara med när det gäller att bestämma utformningen av i första hand bostadssaneringen.

Jag lyssnade sedan med stort intresse till herr Andersson i Knäred. Det brukar jag göra, ty jag tycker att han genom sin mångåriga erfarenhet på detta område har synpunkter som alltid är värda att beakta. Men det fanns en sak som jag ändå reagerade emot. Jag fick nämligen en känsla av att herr Andersson menade att det är först nu på de allra senaste åren som vi har börjat bygga höga hus, och att det skulle finnas anledning att göra ett särskilt uttalande från riksdagens sida att man inte borde bygga höga hus i vårt land. Jag kom då att tänka på den tid för mer än 25 år sedan då jag hade anställning i ett bostadsföretag. På vilket sätt gjorde vi då reklam för våra lägenheter? Jo, genom att ge ut broschyrer där vi presenterade höghus. Vi presenterade femvåningshus, och jag kommer ihåg hur vi, när vi kom upp till hus på åtta våningar, försökte fotografera dem så att det verkligen syntes att det var någonting stort. Den tidens sätt att visa att det var bra bostäder var att framhålla att det rörde sig om höga hus och precis som om det var något alldeles speciellt med dem.

På en kongress i vintras som en bostadsorganisation höll diskuterade vi de här frågorna om låga och höga hus. När jag bläddrade i organisationens årsberättelse med många bilder kunde jag inte hitta ett enda hus som var över två våningar, trots att argumenteringen i texten gick ut på att man speciellt gillade höghus. Det här är inget problem som har tillkommit nu, utan frågan om höga eller låga hus är gammal. Därför tror jag faktiskt inte att det finns någon som helst anledning för riksdagen att speciellt uttala att vi får vara försiktiga med att bygga höga hus.

Det är riktigt som herr Andersson sade att jag för min del har talat för bostäder med markkontakt, och därvidlag ligger min uppfattning rätt nära den som herr Ullsten uttalade i sitt inlägg. Jag är ute efter att skapa möjligheter att producera också den mindre bostaden — den för den ensamstående eller för den lilla familjen — på ett sådant sätt att hyresgästen kan få kontakt med marken. Även om det har förekommit många missförstånd i den här frågan vågar jag framhärda i att jag anser det värdefullt om vi kan få större valmöjligheter i fråga om boendet. Men därmed har jag inte sagt att vi på något sätt skall hindra att det byggs höga hus.

Jag tycker att det på sitt sätt är mycket värdefullt att kommunerna, var och en från sina förutsättningar, kan diskutera hur man skall bygga. Det finns olika uppfattningar i våra kommuner. Kommunens belägenhet och omgivning i form av tillgång på rekreationsområden osv. kan också vara avgörande för hur bostäderna skall utformas. Därför ansluter jag mig till den uppfattningen som bl. a. herr Bergman har att det inte kan finnas någon anledning att göra något speciellt uttalande om hur husen skall se ut.

När det sedan gäller frågan om bidrag till upprustning av småhus kan man finna att småhusen — och det vet herr Andersson också, som var med i saneringsutredningen — har blivit förbättrade i en helt annan utsträckning än flerfamiljshusen. Det finns flera förklaringar till det, bl. a. naturligtvis att det är densamme — i allmänhet ägaren — som hela tiden

bor i det lilla huset. Därför finns det en påtaglig skillnad: saneringen av småhusen har gått mycket snabbare än saneringen av flerfamiljshusen, som det har varit mycket svårare att genomföra, speciellt i de större städerna. Med utgångspunkt från erfarenheterna att det tydligen är möjligt för småhusägarna att genomföra sanering har vi inte ansett oss ha anledning att ta upp frågan utan riktar in oss på det område där det är viktigast att få till stånd en kommunal styrning av verksamheten.

Fru talman! Med det anförda har jag tagit upp några av de frågor som tidigare har ställts till mig och också anfört några synpunkter i övrigt. Men avsikten var som sagt inte, att jag skulle hålla ett stort bostadspolitiskt anförande i dag.

Herr GREBÄCK (c) kort genmäle:

Fru talman! Statsrådet Holmqvist sade att jag påstod att det inte var någonting nytt i det program som regeringen i år presenterat riksdagen. Men det påståendet knöt jag närmast till bostadsbetänkandet, som både till disposition och innehåll i ganska hög grad överensstämmer med föregående års. Jag erkänner gärna att det saneringsprogram som vi fått till behandling i år och som vi kommer att bifalla om en stund är något nytt och värdefullt. Men i detta sammanhang skulle jag också vilja påvisa att det i ganska hög grad är omständigheterna som tvingat fram detta program. Det är inte bara utredningen som sådan, utan det är sysselsättningsfrågorna och krisen på bostadsmarknaden – som t. ex. tar sig uttryck i outhyrda bostäder – som gjort att regeringen fått lov att i någon mån improvisera fram detta program snabbt. Jag vill påstå att det med tanke på framtiden är dubbelt angeläget att vi får ett långsiktigt program, där man kan samordna nyproduktionen och underhållet av bostäderna, så att vi inte försummar det i den omfattning vi gjort under efterkrigstiden. Det är väl ett faktum att saneringen är ett resultat av en bostadspolitik som i det fallet inte varit så särskilt förutseende.

En idealiskt fungerande bostadsmarknad är väl ett ouppnåeligt mål, men en väl fungerande bostadsmarknad är en målsättning som vi måste sträva efter att förverkliga. Ett tecken på att inte allt är väl beställt är de utredningar som arbetar på detta område. Deras uppgift är väl att försöka skapa det långsiktiga program jag har efterlyst.

Fröken LJUNGBERG (m) kort genmäle:

Fru talman! Statsrådet Holmqvist lät närmast inte förvånad utan sårad över att jag hade vågat efterfråga det bostadspolitiska programmet. Jag finner inte det så helt felaktigt, herr statsråd! Det här miljonprogrammet är nu praktiskt taget slut, och då är det alltså meningen att fortsätta på samma sätt som förut. Nej! Statsrådet Holmqvist har ju på olika sätt sagt att man inte kan göra det. Det har skett genom uttalanden i statsverkspropositionen i höstas och vid tillsättandet av olika utredningar. Det har sagts att byggvolymen varit för stor – det är något som vi tidigare har talat om – och att man måste göra betydande nedskärningar. Det har vidare sagts att andelen småhus varit för liten och att man nu skall satsa mer på småhus – det är ju något nytt och det är jag

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

tillfredsställd med – och att ombyggnadsverksamheten haft så liten omfattning. Nu får vi ett saneringsprogram.

Det är utomordentligt bra att man använder åtskilligt av den ram man har just för saneringsverksamhet. Nu är inte heller det i och för sig något nytt, men saneringsverksamheten kanske behöver länkas in i andra banor från början. Om jag inte minns fel från bostadssaneringspropositionen rörde det sig om en redan pågående sanering. Antalet saneringsmogna lägenheter, lägenheter i halvmoderna och äldre hus, hade minskat från omkring 500 år 1960 till ungefär halva antalet år 1970. Det är en sanering som har ägt rum. Men jag vill också säga att det i stor utsträckning skett genom rivning och kontorisering av tidigare bostadsbyggnader. Därför är det bra att man nu tar sig an saneringsproblemet på ett annat sätt. Inte minst måste väl vi, som har hålet efter den bortkörda Brunkebergsåsen kvar omkring oss, säga oss att det är lyckligt om vi kan få till stånd en saneringsverksamhet som något tillvaratar stadsmiljöer och kulturhistoriskt viktiga miljöer, vilka ändå betyder mycket här i landet.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Statsrådet Holmqvist uttryckte tvivel, minst sagt, beträffande möjligheterna att tämligen snabbt vidta några åtgärder för att komma till rätta med de höga hyrorna i nyproduktionen.

I mitt inlägg sade jag också att generella subventioner inte är någon idealisk väg att gå för att hålla bostadskostnaderna nere på en rimlig nivå, och att sådana subventioner inte löser problemen på längre sikt, men nu menar jag att situationen är sådan i dag att den kräver omedelbara och verksamma åtgärder av statsmakterna. De höga hyrorna är ett allvarligt socialt problem, och medvetandet om att nya krav på hyreshöjningar kommer att resas av olika kategorier fastighetsägare inger farhågor för framtiden och skapar oro bland hyresgästerna. För många av dem har boendekostnaderna nått gränsen för vad de är i stånd att klara. Det är från den utgångspunkten som vi menar att någonting måste göras på det här området och göras nu.

Sedan över till hyresgästinflytandet på saneringsområdet! Det man läser i propositionen 21 – av statsrådet Holmqvist, förmodar jag – är mycket positivt. Där sägs att om man tillmäter de boendes intressen i samband med sanering den betydelse som jag här har gjort efter att ha utvecklat mitt resonemang är det naturligt att lägga vikt också vid de boendes möjligheter att utöva inflytande över en sanering som berör dem, särskilt beträffande nivån för den åsyftade standarden samt tidpunkten och sättet för saneringens genomförande. Det är just detta som vpk efterlyser. Dessa meningar bör komma till uttryck i förslaget till saneringslag, så att man där får skriva in åtminstone några möjligheter för hyresgästerna att påverka de här frågorna.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Regeringen har vidtagit åtgärder på kostnadssidan, sade statsrådet Holmqvist på sitt vanliga försynta sätt. Det finns kanske också anledning att vara litet dämpad när man skall tala om vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att sänka hyrorna. Man har avstått från att

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

höja paritetstalet, inte mer.

Det hade, tycker jag, varit angeläget att något av den fermitet, som man visat i kanslihuset på sistone när det gällt att få fram propositioner – även med ganska bräckligt utredningsunderlag – hade kommit till uttryck även när det gällt frågan om konkurrens på byggnadsområdet. Där hoppas jag att det som statsrådet nu sade innebär att det kommer ett förslag snart. Jag hoppas också att man i det förslaget då skall ha bortsett från de kooperativa företagens invändningar mot att de skall omfattas av konkurrensen och att man också avstår från att gå alltför långt när det gäller generella undantag för de allmännyttiga bostadsföretagen. Det bör vara konkurrens över hela fältet. Det är detta som kan leda till en verklig kostnadspress, av intresse för bostadskonsumenter.

Så tog statsrådet upp vad jag sade tidigare om räntan. Jag tycker att det av tre skäl är motiverat att diskutera en räntesänkning.

Det första skälet är att kapitalkostnaderna är den avgörande posten för hyrorna. Gör man justeringar där får det en rejäl effekt på hyrorna. Det är nog det enda sättet som man vill uppnå någon mer omfattande effekt, även om jag som sagt tycker att konkurrensfrågorna är viktiga.

Det andra skälet som gör att man bör kunna diskutera en räntesänkning är att bostadsmarknaden är en ganska avskärmd del av näringslivet. Man behöver därför inte riskera att få några återverkningar på den övriga kapitalmarknaden.

Det tredje skälet är att bostadsbyggandet är ett område där risken är ganska begränsad.

Nu menar statsrådet tydligen att det är tveksamt om vi skall diskutera AP-fondernas användning i detta sammanhang. Det var ingalunda något primärt motiv för mitt förslag. Jag menar bara att om man skall sänka bostadsräntan kan man inte nöja sig med att sänka räntan på enbart de statliga lånen, eftersom de utgör en så liten del av det hela. Man måste också gå in på bottenlånen. Där är AP-fonderna redan i dag köpare i ganska stor utsträckning av obligationer. Jag har räknat ut att om AP-fonderna växer som man föreställer sig fram till 1980 och om bostadsbyggandet utvecklar sig ungefär som det gjort hittills kommer andelen av bostadsobligationer i AP-fonderna 1980 inte att vara större än i dag, även om AP-fonderna skulle köpa samtliga bostadsobligationer.

Herr ANDERSSON i Knäred (c) kort genmäle:

Fru talman! Första några ord om frågan varför initialstöd inte kan utgå till sanering av småhus. Statsrådet konstaterar att saneringen av småhus har gått mycket snabbare än saneringen av flerfamiljshus, varför det inte skulle behövas något speciellt stöd för småhussaneringen. I själva verket är väl antalet omoderna lägenheter i flerfamiljshus ungefär lika stort som antalet omoderna lägenheter i småhus – skillnaden är i varje fall inte särskilt stor. Här är det framför allt fråga om ett arbetsmarknadsstöd. Det gäller att få i gång arbeten och därmed skapa arbetstillfällen för byggarbetskraften, som fortfarande dras med en betydande arbetslöshet. Då måste det vara av lika stort värde om man kan bereda arbete åt byggnadsarbetarna i småhus som om man kan bereda arbete åt dem i flerfamiljshus. Just flerfamiljshusen råder det fullständig enighet om; jag

Torsdagen den
17 maj 1973.

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

tror att det skulle vara av ett väsentligt värde om man kunde ge stöd även till sanering av småhus.

Statsrådet Holmqvist påstod att jag hade talat med speciell ovilja om de höga husen. Jag kan inte erinra mig att jag gjorde det. Däremot talade jag om de mycket stora projekten, omfattande tusentals lägenheter, som onekligen i väsentlig mån har bidragit till dagens situation med alla de tomma lägenheterna. Jag hälsade med tillfredsställelse såväl bostadsstyrelsens som statsrådes förändrade syn härvidlag. Det är inte många år sedan som man bara ville ha fram de stora projekten. I dag har man som väl är helt kastat loss från det tänkesättet och behöver därmed inte ytterligare späda på felbedömningen av vad man skall bygga.

Det är riktigt att vi från folkpartiet och centerpartiet förra året föreslog flera lägenheter än regeringen i bostadsbyggnadsprogrammet. Men jag vill understryka att vi pläderade för väsentligt fler småhus, byggda på orter där man höll igen för hårt på kvoten. Dessutom bedömde vi det så att konjunkturerna inte skulle gå fullt så långt ned i botten som de i verkligheten har gjort.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Vi skall naturligtvis, herr Grebäck, vänta på utredningarna. Jag tror att herr Grebäck redogjorde för dem redan i sitt första inlägg, och herr Bergman har väl också varit inne på problemet. Vi måste ha ett underlag för vårt handlande för framtiden. Det har tagit sin tid att bearbeta materialet från folk- och bostadsräkningen, och det är över huvud taget en svår uppgift att bilda sig en uppfattning om hur det kommer att bli med hushållsbildningen och efterfrågan på bostäder. Jag ser det inte som någon stor förlust, om vi får vänta ett år på ett bättre material som kan ligga till grund för vårt handlande.

Till fröken Ljungberg vill jag gärna säga att jag tycker att det är glädjande att det beslut som togs redan i höstas om att bl. a. genom beredskapsarbeten försöka främja saneringen av äldre fastigheter har haft mycket god effekt. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens beräkningar skulle därigenom arbeten för bortåt 200 miljoner komma i gång. För ett par månader sedan fick jag veta att enbart i Stockholms län hade 77 sådana saneringsobjekt behandlats och beviljats som beredskapsarbeten. Jag vet att detta också har slagit an ute i landet. Vi märker det själva, när vi går här i staden – en del kan nog också se det i sina hemorter – att stödet verkligen gett en god effekt. Jag är helt övertygad om att med den stimulans som sätts in genom det förslag om nya låneformer som riksdagen nu behandlar skall just saneringsarbetet få en ytterligare puff framåt. Det betyder också väldigt mycket för sysselsättningen.

För att sedan ta upp vad herr Claeson sade kan jag konstatera att vi båda är överens om att hyresgästerna bör beredas ett ökat inflytande, men det är inte gjort i en handvändning. Man får på olika håll bereda sig för en sådan ny situation. Jag anser därför att det är riktigt att vi utreder den frågan. Vi har dock alla den uppfattningen att vi i fråga om boende skall skapa ett större mått av inflytande för hyresgästerna.

Sedan vet jag inte om herr Ullsten riktigt satt sig in i paritetslånesystemet. Det kan tyckas vara en bagatell att man avstår från praktiskt taget

hälften av den höjning som skulle skett av paritetstalet, men det är inte så obetydligt. Om vi ser tillbaka, finner vi nämligen att det i fråga om paritetslånesystemet inte skedde några förändringar under de första åren, därför att byggnadskostnaderna låg på en tämligen konstant nivå. Det är först nu som det har börjat röra på sig; det var första gången som vi nu stod inför att det verkligen skulle bli ett rätt betydande genomslag, om man inte gjorde någonting. Det är verkligen inte småpotatis, herr Ullsten, när man reducerar kapitalutgifterna till hälften. De skulle i vissa fall ha stigit med 7–8 procent, men ökningen reducerades genom den här åtgärden till hälften.

Till herr Andersson i Knäred vill jag gärna säga att inte heller jag har varit anhängare av dessa stora projekt som han nämnde. Det har dock visat sig efteråt att man just genom att man fick i gång dessa projekt pressade kostnaderna. Jag tror att det hade sin betydelse för att hålla byggnadskostnaderna nere. Men jag ser också nackdelarna, och jag tror att man med upprepning i byggprocessen och över huvud taget en god organisation kan nå samma effekt med något mindre projekt än man tidigare föreställde sig. På den punkten är vi alltså överens.

När det gäller småhusen vill jag tillägga att det är riktigt att rätt många fortfarande har brister. Men om vi ser på utvecklingen och följer bostadsräkningarna och noterar förändringarna där i fråga om standard, trångboddhet osv., kan vi se att det just i småhusen har varit en snabbare takt i upprustningen. Det har varit en mer omfattande sanering där än vad som har gällt för flerfamiljshusen. Jag tror att det finns anledning att räkna med att många människor, som byggde sitt hus billigt en gång i tiden, har möjlighet att kunna finansiera saneringen på ett helt annat sätt än vad som gäller för flerfamiljshus. Där har vi andra förutsättningar och där är det nödvändigt att samhället ger en extra puff.

Det har redan anmälts i kompletteringspropositionen att vi när det gäller småhusen i nyproduktionen säkerligen får räkna med att under den kommande vintern göra ett frisläpp för de privatfinansierade husen. Jag hoppas att det skall kunna bidra till att hålla sysselsättningen uppe, vilket är vårt motiv.

Det har inte kommit upp under debatten här, men andra har sagt att det på sistone förekommit en privatisering av byggandet. Det beror enbart på att vi frisläppt småhus som har privatfinansierats. Men i det ligger inte någon mera långsiktig strävan att begränsa den kooperativa eller kommunala företagsverksamheten, utan det har helt enkelt varit en åtgärd som haft sin motivering i att vi vill ta vara på den byggarbetskraft som finns tillgänglig och passa på att möta den efterfrågan som föreligger i fråga om småhus.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill på intet sätt nedvärdera betydelsen av att man avstod från att höja paritetstalet, även om det givetvis har en relativt begränsad betydelse. Vad jag ville säga var bara att jag tycker att regeringen kanske kunde visa litet mera engagemang, litet mera konstruktiv fantasi. De höga hyrorna är ett mycket allvarligt problem, och det är inte mycket som åstadkommit, trots att man när det gäller konkurrensi-

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

dan har ett färdigt utredningsförslag som nu legat ganska länge.

När det sedan gäller den här propån om att sänka räntan, är det klart att man först måste ta ställning till om det över huvud taget är motiverat att laborera med räntan. Jag tycker, av skäl som jag tidigare nämnde, att det finns motiv för det. Frågan är då på vilka lån det skall ske. Statsrådet menade – om jag fattade honom rätt – att man fick nöja sig med att sänka räntan på de statliga lånen som, såvitt jag vet, utgör ungefär mellan 15 och 20 procent av den totala utlåningen i ett hus. Effekten av räntesänkningen där blir ganska blygsam. Frågan är därför om man inte också måste gå in på bostadsobligationsräntan, då får man med den tunga klumpen. AP-fonderna är i dag är köpare av bostadsobligationer. Om man inför en särskild lägre kostnadsränta uppstår frågan om man skall subventionera AP-fonderna för skillnaden mellan den och räntan i övrigt eller om man skall acceptera en lägre förräntning av AP-fonderna. Ur samhällsekonomisk synpunkt är det en lämplighetsfråga. Jag lutar närmast åt att en lägre förräntning av AP-fonderna är rimlig, allra helst som det, om man begränsar denna lägre bostadsränta till flerfamiljshusen, skulle röra sig om en sänkt förräntning av storleksordningen en kvarts procent. Som jag sade i min tidigare replik, fast det blev litet hastigt mot slutet, skulle andelen AP-medel i bostadsutlåningen 1980, som jag tog som ett exempel, inte bli större än den är i dag, även om fonderna köpte upp samtliga bostadsobligationer.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Mitt anförande skall bli kort.

För att ännu en gång återkomma till hyresgästernas inflytande vill jag till inrikesministern säga, att jag också tror att det kan vara angeläget att närmare utreda formerna för det inflytande och det samråd som bör komma till stånd. Jag tror i likhet med inrikesministern att det är en sak som mycket väl kan anförtros åt hyresgästernas organisationer. Men det bör ju inte hindra att man i den nya saneringslagen skriver in något om att de berörda hyresgästernas skall ha möjlighet att yttra sig eller att ta initiativ då det gäller upprustningsåläggande eller användningsförbud.

Vi anser att man redan nu borde i lagtexten tillförsäkra hyresgästerna sådana rättigheter att bostadssaneringen inte blir i lagens mening bara ett mellanhavande mellan kommunerna och fastighetsägarna. Vi anser att hyresgästernas intressen måste tillmätas lika stor betydelse som fastighetsägarnas, ja större betydelse än fastighetsägarnas, och det är orsaken till våra förslag.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Jag föreställer mig att det redan med de uttalanden som har gjorts bör vara möjligt att ta kontakter på det kommunala planet och se till att hyresgästerna i god tid också får tillfälle att säga sin mening. Det har inte varit möjligt för oss att göra en laglig reglering av detta förrän vi har fått frågan mera penetrerad, men redan detta att den är behandlad bör kunna ge vissa impulser.

Jag skall inte fortsätta debatten med herr Ullsten, men det är klart att

i och för sig betyder det kortsiktigt ingenting med en förändring av räntesatsen, utan då får vi gå in och förändra själva lånesystemet. Det är nödvändigt med den utgångspunkt vi har. Vi får sätta en annan basannuitet, men det förutsätter en genomgripande förändring. Problemet kan inte lösas så lättvindigt att vi bara förändrar förräntningstalet för kreditiv eller annat kapital.

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Fru andre vice talmannen anmälde att herr Ullsten anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr TOBÉ (fp):

Fru talman! Debatten om bostadsförsörjningen har för första gången, i varje fall sedan jag kom till riksdagen, handlat om såväl nybyggnad som sanering. Jag menar då planerad sanering. Man har tidigare hållit på med punktsaneringar och andra saker, men här har vi nu allt i ett sammanhang, och det är ju en framgång.

Jag får väl säga beträffande lagstiftningsdelen, som jag närmast kommer att yttra mig om, att propositionen har tagit det bästa ur saneringsutredningens förslag och dessutom förbättrat det. Departementet har gjort ett gott arbete, och även lagrådet har väl åstadkommit en del förbättringar.

Innan jag går in på lagstiftningen vill jag erinra om en episod som är ungefär 25 år gammal. Alf Johansson – jag vill minnas att han var bostadsstyrelsens förste chef – höll ett föredrag vid en planeringskurs som jag var med på. Han avslutade sitt anförande litet tidigare än han skulle göra enligt programmet och ursäktade sig med att han måste springa till statsrådsberedningen och försöka övertyga regeringen om att det inte går att bara bygga nytt utan att vi också måste ta vara på förkrigsbeståndet av omoderna fastigheter och försöka få in det i bostadsförsörjningen. Det var långt innan statsrådet Holmqvist inträdde i regeringen, så det faller ingen skugga på honom, men tydligen hade Johanssons propå ingen större inverkan, ty 1950-talet präglades av en hets att bygga ikapp bostadsbristen genom att exploatera nya områden. Det fanns väldigt litet plats för annan sanering än enstaka punktinsatser i städerna.

I folkpartimotionen 1926 behandlas en del saker som återfinns i själva lagpropositionen. Det finns där två huvudmedel: upprustningsåläggande och användningsförbud. De grundar sig på begreppet lägsta godtagbara standard. Beskrivning finns i propositionen om att standarden skall bedömas med hänsyn till anordningar för kontinuerlig uppvärmning, avlopp, toalett osv., men det finns ingen definition i själva lagen. Det är klart att detta på sätt och vis är en brist, eftersom man grundar tvångsringripanden på att fastigheten inte har lägsta godtagbara standard. Efter att ha läst propositionen och fått del av orsaken till att denna bestämmelse inte medtagits i lagen och även efter att ha åhört diskussioner i utskottet tycker jag, att man kan godta att definitionen inte återfinns i lagen. Lagrådet hade ju en annan åsikt: det ville införa en särskild paragraf därom. Vpk delar den åsikten i sin reservation.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Naturligtvis finns här svårigheter. Det kan föreligga olika åsikter om vad som är minsta godtagbara standard, det kan föreligga olika åsikter i olika orter där varierande klimat råder, och det kan vara fråga om olika åsikter hos de människor som blir berörda. Då kommer jag in på det som vi diskuterat i våra reservationer, som vi även lagt stor vikt vid. Vi tycker att saneringen skall ske på sådant sätt att hyresgästerna i största möjliga utsträckning skall kunna bo kvar. Det skall vara en sanering till rimliga kostnader. Man skall inte behöva flytta ifrån sitt gamla kvarter, och sådana rikssaneringar som senaste tiden förekommit i stor utsträckning – även i kommunernas egen regi – skall inte ingå i detta program. Det föreligger ofta svårigheter i fråga om ersättningsbostäder – man talar om evakuering och enbart detta gör att människor kan bli rädda för det hela.

I vår motion och i utskottsarbetet har vi talat om möjligheten att jämka på begreppet minsta godtagbara standard i samband med de förhandlingar som sker inför hyresnämnden. Lagrådets fyra ledamöter har där delat sig i två delar: en duo har sagt att såsom lagen är skriven finns ingen möjlighet att göra det. Kommunen anger vilken standard man vill ha och då är det ingenting att göra. Den andra duon har sagt att kommunen möjligen kan göra en annan bedömning genom hyresnämnden, men fastighetsägaren kan inte göra någon sådan framställning. Jag finner inte att statsrådet har svarat på denna fråga i sitt protokoll efter det att lagrådet har haft frågan uppe till bedömande.

Men upprustningen kan inte vara ett självändamål. De boende bör rimligen få påverka sin standard. Saken har diskuterats tidigare här, men jag måste ta upp den igen, då jag tycker att det är en så viktig fråga. Departementschefen har i varje fall antytt att det skall bli en särskild utredning, och utskottet har också uppfattat saken så. I departementschefens ord ligger ett indirekt medgivande att de boende skall få påverka sin moderniseringsstandard. Rent principiellt skall man kunna göra det, och då tycker vi att man även skall kunna göra det i det enskilda fallet. Det är det enskilda fallet som gäller för de människor det här är fråga om.

I alla möjliga avseenden är det fråga om medborgarinflytande. Detta gäller planläggning och annat. Vi har hört att Hyresgästföreningen i Stockholm fastslagit några punkter. Utskottet men knappast allmänheten har lugnat sig med att höra att kommunen i sin planering av all saneringsverksamhet skall ta hänsyn till de boendes önskemål. Det är självklart att man i princip skall göra detta, men för dem som bor uppe i Mariaberg på Stockholms Söder eller i något av de många halvgamla bostadsområdena i Göteborg, Malmö, Norrköping, och för all del också i andra tätorter som är i behov av upprustning och som är av den beskaffenhet att de kan upprustas, känns det inte som om de hade något personligt inflytande. Vad hänvisade man till? Jo, att kommunen i sitt saneringsprogram skall ta hänsyn till de boende. Men saneringsprogrammet i en större tätort omfattar hundratals fastigheter. Det finns inga möjligheter att gå in hos varje hyresgäst och fråga. Det skall vara överläggningar mellan kommunen och fastighetsägaren. Statsrådet har muntligt antytt att man även skall ta hänsyn till hyresgästerna, men det finns inga regler om detta. I hyresnämnden har hyresgästerna inte någon partställning.

Torsdagen den
17 maj 1973.

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Man behöver naturligtvis inte göra något avsteg från ambitionen om lägsta godtagbara standard, jag vill upprepa det. Men det finns olika sätt att nå den, och det kan finnas olika fordringar från de olika människor som berörs.

En vanlig invändning när det gäller bostadslånegivningen m. m. är att vi inte bygger för den människa eller den familj som lånar, utan att vi måste tänka på lång sikt. Men när det gäller saneringsprogrammen, som ofta berör bostäder för äldre människor, är det just för dessa människor som bor där som en upprustning i första hand skall göras.

Vi anser det alltså viktigt att man gör någonting åt detta. Vi har förtroende för att statsrådet tänker sätta i gång med utredningen, men i vår reservation har vi begärt att utredningen bör komma så snart att man redan vid höstriksdagen kan få ett förslag. Då vill vi också försöka få in någonting om partsställning för de boende i samband med saneringar. Jag förstår att det kan vara svårt att klara detta, men svårare saker har man klarat i kanslihuset, så jag hoppas det skall gå bra här också.

För att ytterligare samla lite kol på statsrådets huvud i fråga om de enskildas inflytande vill jag citera från ett papper som delades ut till riksdagsledamöterna i går och som statsrådet säkerligen också fått från Byggeforskningen. Det handlar om evakuering i samband med saneringsverksamheten i Stockholm och Göteborg. Jag skulle vilja citera ett par rader som visar hur svårt det är med evakueringsfrågorna här i Stockholm.

Det har visat sig att saneringsverksamhetens omfattning är helt beroende på tillgången av ersättningslägenheter. Det är Storstockholms bostadsförmedling som helt har hand om att skaffa dessa, och därför är det inte saneringsplanerna som fastställs i Stockholm som leder verksamheten, utan vad de 22 grannkommunerna kan erbjuda för ersättningslägenheter. Svårigheterna gör att man får försöka se till att man inte behöver så mycket evakuering, utan kan höja standarden i litet måttligare takt.

”Saneringsverksamheten berör varje år tusentals människor, som måste flytta från många gånger invanda miljöer. Man vet ännu i dag väldigt litet om vad ett sådant uppbrott innebär för ett hushåll. Många menar att det medför en omställningsprocess som är både tidskrävande och arbetsam och för vissa, särskilt äldre människor, helt oöverkomlig.”

Jag behöver inte fortsätta citatet, det står mera i samma stil. Artikeln slutar med att det finns risk ”att vi i stället för att höja bostadsstandarden för människorna, höjer den på bekostnad av dem” – och det är ju inte meningen.

Jag ville då avrunda denna del av mitt anförande med att yrka bifall till reservationerna. Det är med en viss tvekan jag yrkar bifall till reservationen 3 i civilutskottets betänkande 20. Avsiktligt eller oavsiktligt – vad vet jag – har den fått titeln ”Uttalande om möjlighet till begränsad upprustning av herrar Tobé (fp) och Annerås (fp)”; det får stå för sekreterarens räkning. Jag yrkar alltså bifall till den reservationen och till reservationen 5 a som handlar om hyresgästens ställning enligt lagstiftningen.

I reservationen 7 har vi vågat oss på en direkt ändring i lagförslaget.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Det gäller 5 § om upprustningsåläggande.

Departementschefen har i propositionen på s. 76 framhållit att det inte bara är fråga om det som direkt står i lagen, alltså de ekonomiska frågorna – att det kan beräknas ge skäligt ekonomiskt utbyte – utan man skall ta hänsyn till byggtekniska och ekonomiska förutsättningar, plantekniska och kulturhistoriska synpunkter, miljösynpunkter, bostadsförsörjningssynpunkter osv. Utskottet kommenterar det och säger att kommunen skall ta hänsyn till dessa synpunkter vid framställningen. Vi menar nog att det finns anledning för hyresnämnden att med det här vaga underlaget för tvångsreglerna, nämligen lägsta godtagbara standard, som man inte riktigt vet vad det är för någonting, även skall kunna ta hänsyn till dessa omständigheter, som var för sig inverkar på vilken standard som skall gälla. Vi anser alltså att hyresnämnden skall kunna ta hänsyn till dessa omständigheter, särskilt om parterna inte är riktigt överens om tagen.

Sedan finns det en formell sak i de här paragraferna, som vi inte har brytt oss om att reservera oss mot. Vid tillämpningen av 5 § och 6 §, som handlar om upprustningsåläggande respektive användningsförbud, räknar man med att kontakt skall tas med byggnadsnämnden för att få förhandsuttalande om byggnadslov. Får man ett positivt yttrande från byggnadsnämnden, så ger man ett upprustningsåläggande, men i 7 § står att om byggnadslov ej beviljas, så förfaller åläggandet.

6 § om användningsförbud är naturligtvis mycket hårdare. En fastighet blir ju mer eller mindre värdelös när man inte får använda den. Där står det bara, att om det kan antagas att byggnadslov till åtgärden ej kommer att beviljas, skall man kunna ge användningsförbud. Byggnadsnämnden har även här möjligheter att i förhandsutlåtande meddela att byggnadslov inte kommer att beviljas. När det sedan kommer till kritan, kan ändå byggnadslov beviljas, och ärendet kan överklagas hos högre instans. Det finns tusentals exempel på byggnadslov som överklagats, men här gäller det bara att anta det hela. Naturligtvis kan sådant här inträffa vid väldigt få tillfällen, men det är ett skönhetsfel i den här lilla näpna lagen.

Jag tycker också att lagrådet har farit vill. Jag skall naturligtvis egentligen inte polemisera mot lagrådet, men lagrådet har sagt att det torde få ankomma på kommunen att vid handläggning av upprustningsärenden medverka till att befogade dispenser meddelas av byggnadsnämnden eller söks hos länsstyrelsen. Det finns ingen möjlighet för kommunen att påverka byggnadsnämnden att bevilja byggnadslov eller söka dispens, om kommunen inte äger fastigheten. Jag vet inte vad lagrådet tänkt på eller om det inte har tänkt alls. Detta alltså sagt inom parentes.

De här frågorna var alltså av formell art, och i praktiken ordnar det naturligtvis upp sig. Man bör dock av en lag som innehåller tvångsregler kunna fordra att dessa regler skall vara vattentäta vad gäller underlag för tvänget, och därför har jag gjort dessa slutanmärkningar.

Jag ber slutligen, fru talman, att få yrka bifall till reservationerna 3, 5 a och 7 a.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Statsrådet Holmqvist angrep oss för en stund sedan för vår villaägarbroschyr. Moderata samlingspartiet fiskar bland vissa grupper och vill gynna redan privilegierade grupper, ansåg statsrådet. Sedan hänvisade statsrådet till herr Magnussons i Borås förslag i en motion att införa ett skatteavdrag om 1 000 kronor för reparation och underhåll.

Jag vet inte riktigt hur jag skall fatta detta uttalande av herr statsrådet. Jag förmodar att det är med inrikesministerns goda minne som det i år blir en avsevärt större andel låghus i nyproduktionen än tidigare år. Den kommer väl att ligga någonstans mellan 40 och 50 procent, och enligt vad som uppgivits i riksdagstrycket räknar man med samma andel för 1974.

Såvitt jag förstår har statsrådet alltså inte något emot att det byggs låghus. Men ändå tycker han att de som bor där är privilegierade. Då vill jag fråga: Skall jag fatta detta så att regeringen vill ta bort ränteavdragsrätten för de privilegierade villaägarna? Eller tänker ni klämma åt villaägarna på annat sätt? Med tanke på det som statsrådet uttalade är jag övertygad om att villaägarna vill veta detta före den 16 september.

Fru talman! Bostadsbyggnadsprogrammen, dvs. hur många lägenheter vi skall bygga per år och hur många vi bygger på 10 år, har i så hög grad upptagit bostadspolitikernas intresse under 1950- och 1960-talen att andra viktiga uppgifter i bostadspolitiken har glömts bort.

Jag tänker här framför allt på de underhållsaktiviteter som har uteblivit under så många år. Från oppositionen har varningar framförts liksom krav på ökad satsning på planerings- och förbättringsarbeten. Men det har tydligen inte varit intressant, och man har t. o. m. i vissa kretsar ibland sett ner på folk som har sysslat med reparationer och underhåll.

Den genomsnittliga livslängden för byggnader var ju förr mycket längre än för närvarande, t. o. m. uppåt hundratals år. Men i och med vatteninstallationerna i fastigheterna i modern tid har livslängden sänkts till både 60 och 40 år. Frågan är om bostadspolitikerna verkligen har tagit tillräcklig hänsyn till denna ändrade situation.

I dag är det vattenskadorna som är det stora problemet. Av de skadeersättningsbelopp som försäkringsbolagen årligen utbetalar utgör för närvarande vattenskadeersättningen ca 40 procent. År 1961 omfattade vattenskadebeloppen 21,6 miljoner kronor vid 25 800 skadetillfällen. År 1971 omfattade skadebeloppen ca 150 miljoner kronor, och det ser ut som om denna utveckling bara fortsätter.

Hälften av bostäderna är yngre än 25 år, framhöll statsrådet Holmqvist. Men under den närmaste femårsperioden är ca 580 000 lägenheter, som uppfördes under perioden 1915 till 1939, i trängande behov av VVS-sanering för att undvika vattenskador och förslumning. För att i dessa fastigheter endast byta ut stamledningarna åtgår enligt en beräkning ca 34 000 årsarbeten till ett värde av 3,5 miljarder kronor. Men dessa hus är naturligtvis också i stort behov av övrig modernisering, för vilken både ett ännu större antal årsarbeten och ett ännu större belopp krävs.

Här har alltså mycket försummats. Om bostadsministern varit förutseende, hade övergången mellan nyproduktionsperioden och saneringsperioden blivit mycket mjukare. Eller borde det inte vara så att vi normalt

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

ägnar oss åt både nyproduktion och förbättringsarbeten, underhållsarbeten och sanering?

I propositionen 22 framläggs förslag om att kommunen skall utrustas med tvångsmedel för att gentemot privata fastighetsägare kunna genomdriva det saneringsprogram för vilket riktlinjer har anförts i propositionen 21. I propositionen 21 talas det dock i stället för om tvångsåtgärder tvärtom om åtgärder, som har syftet att stimulera sådan verksamhet. Jag vill särskilt understryka att stimulansvägen är den bättre vägen — och det erkänns t. o. m. i propositionen. Upprustning kan inte framtingas om den är oekonomisk, sägs det.

Användningen av tvångsförvaltning skall vidgas. Detta är anmärkningsvärt, eftersom det nu inte gäller ingrepp mot vanskötta fastigheter, vilket nuvarande bestämmelser avser. Vad den nu föreslagna lagen åsyftar är att framtinga en höjd bostadsstandard, som kommer att ligga ovanför de nivåer där ingripande kan ske med stöd av hälsovårdsstadgan eller byggnadsstadgan. Hur hög standarden tvångsvis kommer att bli kommer ytterst att bero på den kungörelse som Kungl. Maj:t utfärdar.

Vad menas då med lägsta godtagbara standard som ju är ett begrepp i den här debatten? Det är inte tillfredsställande att lagtexten inte ger något besked på den här punkten, har lagrådet anfört. Vi delar lagrådets mening. I lagen borde finnas grundläggande regler om vad som normalt skall krävas för lägsta godtagbara standard. Lagen bör också, tycker vi, ge vissa dispensmöjligheter.

Resultatet av den föreslagna lagen vad beträffar standardkravet kan förmodligen bli bristande enhetlighet och skiftande behandling. Man skall här erinra sig att de statliga och kommunala bostäderna undantas från lagens tillämpningsområde. Jag tycker det är viktigt att den som föredrar en lägre bostadsstandard mot att betala en lägre kostnad också skall kunna beredas möjlighet att få göra ett sådant val.

När det sedan gäller det s. k. användningsförbudet ter sig lagen särskilt utmanande. Detta skall nämligen få begagnas även i sådana fall där byggnadsförbud råder. Här skulle alltså den enskilde drabbas av åtgärder från samhällets sida i en situation som samhället självt bär ansvaret för genom sina nybyggnadsförbud. Enskilda fastigheter kan därigenom bli helt värdelösa.

När det kommunala saneringsprogrammet antagits skall bl. a. överläggningar mellan kommunen och fastighetsägaren genomföras. Där skall kommunen ange sina krav på utrustning m. m., och där skall fastighetsägaren vid bordet framlägga sina synpunkter. De båda skall vara parter, sägs det, som möts. Vad är det för slag av partsförhållande, där ena parten hela tiden måste agera under hotet om tillgripande av tvångsmedel?

Fru talman! Utöver den här kritiken vill vi uttala vår skepsis mot de förslag som har så stora prisreglerande effekter att fastighetsägaren kan försättas i en helt omöjligt situation. Vidare innebär förslagen i propositionerna att även det äldre bostadsbeståndet skall kommunaliseras. Vi föredrar valfrihet, rimlig kostnadsnivå och frivillig samverkan mellan kommunerna och fastighetsägarna liksom att upprustning stimuleras fram — inte tvingas fram — genom olika åtgärder. Således måste vi

yrka avslag på propositionen 22, vilket innebär bifall till reservationen 1 vid civilutskottets betänkande nr 20.

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Bara ett kort inlägg! För att inte herr Wennerfors skall försöka använda mitt tidigare anförande som tillhygge i debatten till att skrämma upp villaägarna vill jag upprepa vad jag sade.

Jag bara erinrade om att moderata samlingspartiet har fört fram krav på avdragsrätt och att det gäller de grupper som ändå är privilegierade i vårt samhälle på det sättet att de har de bättre inkomsterna och lättast kan skaffa sig en lägenhet. Så tror jag att jag uttryckte det.

I övrigt, när det gäller att komma fram till likvärdiga förhållanden för de olika boendeformerna, hänvisar jag till de direktiv som finansministern har skrivit. Han har ju i det sammanhanget klart gett till känna att man ingalunda får uttolka det så att villaägarna skall fråntas avdragsrätten för de räntekostnader de har.

Jag betonar alltså vad jag sade, att man från moderata samlingspartiet, som jag har uppfattat det, har engagerat sig för en grupp – det enda krav man ställer är att villaägarna skall få detta extra avdrag för nedlagda reparationskostnader.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Då har faktiskt bostadsministern missuppfattat vår syn på de här problemen, och det tycker jag är tråkigt. Detta med de 1 000 kronorna är alltså ett av förslagen. Jag vet inte om statsrådet har villaägarbroschyren – om inte får jag väl överlämna den till honom. Där kan han då se att något av det allra viktigaste, vilket jag tyckte att jag framförde i ett inlägg i den förra debatten beträffande markpolitiken, är att vi vill slå fast de gamla äganderättsprinciperna och slå vakt om dem. Det är ett intresse som varje liten markägare har, och det tycker vi är en viktig utgångspunkt för vårt agerande.

Till detta kommer att vi vill arbeta för åtgärder som innebär möjligheter för unga människor och unga familjer att skaffa sig låghus. Det hänger ihop med vår politik i övrigt -- när det gäller den ekonomiska tillväxten, möjligheterna att få ett annat skattesystem, att genomföra åtgärder som innebär stimulans åt bostadsspararna osv., osv. Det är ett helt paket, herr statsråd, genom vilket vi vill göra det möjligt för människor att bo på det här sättet.

När det gäller frågan hur statsrådet ser på "de privilegierade grupperna" – det är ju rätt många människor – har jag inte fått annat besked än att jag skall gå och läsa direktiven. Dem känner jag till. Jag tycker bara att med tanke på det inlägg som herr statsrådet gjorde så vore det intressant att klart få veta: Vad vill ni egentligen? Vill ni ytterligare klämma åt villaägarna?

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Jag har inte sagt någonting om att klämma åt; jag har bara här tagit upp en fråga som herr Wennerfors nu vill bagatellisera. Han

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

säger att den kanske finns med i den där broschyren. Ja, den finns sannerligen med. Det står mycket klart angivet – och med fet stil – att det här förslaget är väckt från moderat håll. Det är bara det jag har tagit upp. Jag har inte sagt att jag vill klämma åt villaägarna. Det tjänar ingenting till att herr Wennerfors försöker driva ett sådant resonemang, för jag tror att kammarens ledamöter i övrigt väl har uppfattat att jag inte har gett mig in på sådant i det sammanhanget, utan jag har klart preciserat vad det var jag reagerade mot.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Eftersom herr statsrådet använder begreppet ”privilegierade grupper” får man det intrycket att detta är någonting som vi måste göra någonting åt. Då tycker jag att det kan vara befogat att ställa frågan: Vad tänker ni nu göra åt detta så att inte de här grupperna i fortsättningen är privilegierade? Nu har jag alltså fått svar på det, och jag får kanske till sist fatta det så att ni inte tänker göra någonting åt dessa privilegierade grupper, i varje fall inte före valet.

Fru talman! jag glömde bort att yrka bifall till reservationen 9 i detta betänkande, och för ordningens skull ber jag att få göra det nu.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! Jag skall säga några ord i anledning av vpk-motionerna 1562 och 1576, vilka följts upp i reservationerna 5 b och 30 b till civilutskottets betänkande nr 19.

I motionen 1562 tas frågan om anslaget till Lånefonden för kommunala markförvärv upp. Motionärerna yrkar här på en höjning av anslaget från 100 miljoner, som föreslås av regeringen, till 200 miljoner.

Som motivering för detta yrkande anför vi i huvudsak följande. Planeringen av samhällsbyggandet bör ligga helt i samhällets händer och vara opåverkad av privatekonomiska faktorer som kan driva upp kostnaderna och störa en ur folkets synpunkt lämplig planering. Skall planeringen kunna ske på detta önskvärda sätt måste också kommunerna, som ju svarar för detaljplaneringen, kunna fritt disponera den för samhällsbyggandet erforderliga marken. Det är också nödvändigt att marken står till förfogande rätt lång tid före den tidpunkt då den skall exploateras. En markreserv i kommunernas hand som motsvarar den närmaste tioårsperiodens behov är lämplig.

Under senare år har kommunerna getts förbättrade tekniska möjligheter till markförvärv genom ändringar i lagstiftningen. Införandet av kommunal förköpsrätt och den vidgade rätten till expropriering har väsentligt förbättrat kommunernas juridiska möjligheter att gå in och förvärva mark. Men intentionerna bakom dessa lagändringar har helt förfelats om inte kommunerna har de ekonomiska resurser som behövs för att också kunna utnyttja dessa lagliga möjligheter till markförvärv. Dessa markförvärv är också nödvändiga för att de allmännyttiga bostadsföretagen skall kunna få den dominerande och för bostadskonsumenterna i positiv mening prisledande ställning som de är avsedda att kunna inta.

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Om kommunerna, på grund av bristande resurser, inte kan utnyttja sin förköpsrätt kommer andra intressenter in i bilden. Företagsgrupper med bankintressen bakom ryggen ges då möjlighet att köpa upp stora markområden med företrädesrätt att bebygga dessa. Genom att dessa finansintressen försäkrat sig om marken kan de sedan, via holdingbolag, också säkra marknaden för byggnadsmaterial utan konkurrens från andra. Där samma finansintressen skaffat sig kontroll över hela byggprocessen från materialtillverkningen till det färdiga huset lämnas utrymme för inhämtande av monopolvinster på bostadskonsumenternas bekostnad. Så fungerar i betydande utsträckning den av de borgerliga partierna omhuldade s. k. fria konkurrensen inom bostadsbyggandet.

Den inriktning som nu sker på en väsentligt ökad sanering av äldre fastigheter kräver också att kommunerna har ekonomiska resurser att gå in och förvärva hela fastigheter för att sedan i egen regi sanera dessa och hyra ut lägenheterna till sådana hyror att inte de förutvarande hyresgästerna jagas bort av väldiga hyreshöjningar.

Möjlighet för kommunerna att föra en aktiv markpolitik, där all bebyggelseplanering sker på egen mark och där allmännyttiga bostadsföretag ges möjlighet att bli prisledande samt möjlighet skapas för kommunerna att också bedriva en aktiv saneringspolitik i låginkomsttagarnas intresse, talar för att kommunerna ges väsentligt ökade möjligheter att finansiera markköp. Det är motionärernas bedömning – vilken också överensstämmer med markpolitiska utredningens – att riksdagen bör bevilja 200 miljoner till Lånefonden för kommunala markförvärv för budgetåret 1973/74. Jag yrkar därför bifall till reservationen 30 b, som är fogad till civilutskottets betänkande nr 19.

I vpk-motionen 1576 tar vi upp frågan om tillskapandet av ett barnpolitiskt och socialt rehabiliteringsprogram för de förhållandevis nybyggda bostadsområden som kommit att kallas för betongslum och för de områden omkring främst storstädernas kärnor som kommit att negativt beröras av sättet att planera stadskärnorna.

Den s. k. nyslummen har på några få år blivit ett problem som kommit att diskuteras livligt. Namn på bebyggelseområden som Tensta och Rosengård har i debatten kommit att stå som symboler för problemet. Dessa nyslumområden uppvisar överallt samma karakteristiska drag. De har befrämjat en tydlig social segregering av boendet, de uppvisar ofta exempel på sänkt standard i fråga om fri- och grönområden, och den yttre fysiska miljön ger ofta prov på en extrem estetisk utarmning. Bristande samordning av boende- och följdinvesteringar ger upphov till nödlösningar i fråga om viktiga servicefunktioner. Det händer att skolbarn hänvisas till undervisningslokaler under markplanet och att skolmåltider inte kan tillhandahållas på flera år på grund av bristande lokaliteter. Tillsammans med den segregation av boendet som sker till dessa områden kommer den bristande servicen att sätta sin klasspolitiska stämpel även på barnen.

Tendensen till kriminalitet och asocialitet är oftast högre i dessa nyslumområden än vad som är genomsnitt för städerna. De bakomliggande orsakerna är att till dessa områden har sammanförts människor med materiella svårigheter som, när de här också upplever kontaktlöshet och

psykiska påfrestningar, lätt söker sin tillflykt till droger för att för stunden vända sina negativa upplevelser från omgivningen. Ett påtagligt problem i dessa områden är den höga förekomsten av subkulturer bland ungdomen. Vi menar att fler poliser inte löser dessa problem utan endast driver dem under jorden. En sanering av hela boendemiljön i dessa betongslumområden måste till, om problemen skall kunna angripas vid roten.

I motionen tar vi också upp ett annat stadsbyggnadsfenomen, nämligen degenerationen i städernas centrala och halvcentrala delar. Koncentrationen och kontoriseringen i de större städernas kärnor, samtidigt som privatbilismen nästan ohämmat har släppts in, har lett till negativa miljökonsekvenser för dem som bor kvar i stadskärnorna och kanske i ännu högre grad för dem som bor i halvcentrala lägen i närheten av spekulativa rivningstomter och trafikstråk med en bullrande, tung och tät trafik. Nobelvägen i Malmö med sina bullervärden på New York- och Tokyo-nivå har blivit den klassiska illustrationen till detta fenomen.

Motionärerna anser att dessa negativa drag i städernas utveckling djupare sett är följderna av en ekonomisk utveckling, där vinstmaximering och spekulation liksom stadsplaneringens underkastelse under privat-ekonomiska intressen fått slå igenom, samtidigt som folkets breda lager stått utanför det direkta inflytandet över den pågående processen.

Att utvecklingen, som vi ser det, har gått snett med dessa negativa verkningar i fråga om både nyslummen och destruktionsintill stadskärnorna innebär inte att en sådan utveckling skulle vara ödesbestämd och omöjlig att påverka. Det går att rätta till dessa problem, men det förutsätter, att man är beredd att angripa de verkliga, bakomliggande orsakerna. Ett sådant ingripande kommer att bli mycket omfattande och sträcker sig med säkerhet utanför de enskilda kommunernas handlingsmöjligheter, i varje fall i dagens kommunalekonomiska situation. Enligt vår mening är rehabiliteringen av nyslummen och de halvcentrala bostadszonerna i städerna ett riksproblem, vars lösning förutsätter insatser från statens sida i samverkan med berörda kommuner.

När civilutskottet år 1972 yttrade sig över samma frågeställning som den vi nu återkommer med i denna motion avvisade utskottet tanken på statliga åtgärder och bedömde det hela som en fråga för den kommunala planeringen. Samma hållning intar civilutskottets majoritet också denna gång.

Vi är som sagt av annan mening. Vi anser att ett centralt program måste tillskapas som kan ge riktlinjer för rehabiliteringen. Kommunerna behöver också materiellt stöd för att kunna klara genomförandet av behövliga åtgärder. Särskilt viktigt bedömer vi det vara att berörda hyresgäster ges möjlighet att delta i den offentliga diskussion som bör föregå fastläggandet av ett rehabiliteringsprogram. De boende själva bör bäst veta vilken miljö de vill leva i och vilka förändringar som är mest angelägna och som måste tas med förtur.

Ett saneringsprogram av det slag jag här skisserat bör, sedan det kommit till utförande, avkasta positiva effekter i form av minskad kriminalitet, bättre folkhälsa, minskade vårdkostnader och högre närvaro på arbetsplatserna.

Herr talman! Mot bakgrund av det jag nu anfört yrkar jag i fråga om civilutskottets betänkande nr 19 bifall till reservationen 5 b av herr Claeson.

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JADESTIG (s):

Herr talman! Jag är glad över att det inte åligger den siste talaren i en debatt som den här att försöka göra en sammanfattning. Det vore naturligtvis inte en så lätt uppgift. Å andra sidan: ett sådant åläggande vore kanske den enda möjligheten att begränsa debatter av den här arten. Det antal minuter som talarna antecknar sig för synes de ta föga hänsyn till! Må jag få bli undantaget.

Den här debatten, liksom de senaste årens diskussioner kring bostadspolitikens utformning, har i hög grad kännetecknats av en snedvridning beträffande sakinnehållet. Att döma av motionerna till årets riksdag har ändå bostadsfrågan alltjämt mycket stark dragningskraft. Årets motioner berör i stort sett hela sektorn: service-, mark- och beskattningsfrågor. Främst i debatten står dock de alternativa byggnadsformerna, flerfamiljshus kontra låghus. I bakgrunden finns också spekulativa intressen.

Jag tycker ibland att man förenklar problemet. Det finns ett antal bostadstycckare som ofta i tidningar och i övriga massmedia med svepande drag för fram i dagsljuset några typexempel, som tycks stödja deras personliga uppfattning. Vad som är väsentligt i sammanhanget försvinner ofta vid horisonten. Och det väsentliga är den sociala bostadsmålsättningen. Den finns angiven på ett klart och fint sätt i propositionen 100 år 1967:

”Hela befolkningen skall beredas sunda, rymliga, välplanerade och ändamålsenligt utrustade bostäder med god kvalitet och till skälig kostnad.”

Citatet ur denna proposition visar vilken hög målsättning vi har i vår bostadspolitik. Trots att vi har ett flertal statliga utredningar på gång, som inom något år skall ge oss nytt underlag för den framtida bostadspolitik, kvarstår nog den angivna sociala målsättningen från 1967 inför 1980-talets samhälle.

Debatten om låghus kontra höghus har sin förklaring. Naturligtvis har varje bostadsform sina fördelar. Det ena goda behöver inte förskjuta det andra.

Det har sagts i denna debatt att bostadsbristen är hävd. Ja, men för några år sedan framhölls det från riksdagens talarstol, och även från andra talarstolar, ofta och med skärpa att vi hade världens längsta bostadskö. Det borde kanske också framhållits att vi under en lång rad år haft det, relativt sett, mest omfattande bostadsbyggandet i världen, inte bara med hänsyn tagen till kvantiteten utan också just med hänsyn till den sociala målsättningen.

När nu ett företag som Skånska cementgjuteriet i ett utspel säger att

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

95 procent av alla ungdomar vill bo i marklägenhet, så är det i sig självt högst tvivelaktigt. Varför blev det inte 100 procent?

Hurdan skulle vår bostadsmiljö i dag ha varit om vi skulle hårdra konsekvenserna av dagens skendebatt? Låt oss säga att bostadsproduktionen sedan 1964 – under den period som miljonprogrammet existerat – varit helt inriktad på markbostäder. En miljon markbostäder just när bostadsbristen var som värst, i en period när den politiska vulgärpropagandan inriktade sig på den ”ständiga bostadsbristen”, en miljon bostäder i småhus kring våra mest tätbefolkade kommuner – hade det givit oss en acceptabel bostadsmiljö?

När vi i civilutskottet i höstas besökte USA fick vi erfara att det måste finnas balans även i denna produktionskedja. Vi såg skräckexempel på småhusproduktion. Den ekonomiska kostnadseffekten av ett sådant handlande lämnar jag därhän; det finns ytterligare en aspekt. Har alla människor förutsättningar att få sin bostadsfråga löst via småhusbyggande? Det finns undersökningar från t. ex. Stockholm som visar att de ensamstående är de mest missgynnade på bostadsmarknaden den dag som i dag är. Man beräknar att 250 000 ungdomar varje år flyttar från sina föräldrahem för att skaffa sig en egen bostad. De får i huvudsak nöja sig med trista hyresrum, gamla och dåligt möblerade.

Men ungdomarna är inte den enda grupp som har dåliga bostäder; dit hör invandrare, gamla samt fysiskt och socialt handikappade. Vi vet också att det i vårt land finns en halv miljon hushåll som för närvarande är trångbodda.

Den sociala bostadsaspekten visar att vi med förnyad kraft måste inrikta oss på kravet på hälsobostad åt alla. Socialdemokratin måste angripa dessa problem med samma kraft och beslutsamhet som vi använt för att bygga bort de långa bostadskoerna. Här har samhället och självkostnadsföretagen HSB, SABO och Riksbyggen sin uppgift. De bör också av oss i riksdagen beredas möjligheter att spela en än mer dominerande roll på denna marknad.

I dag har vi några tiotusental outhyrda lägenheter, i regel i nyproduktionen. Att då plötsligt tala om en väldig överproduktion är naturligtvis felaktigt. Visst är det besvärande för de kommuner som har drabbats av dessa problem; det har jag stor erfarenhet av. Orsakerna varierar också i kommunerna. Vid en tidigare debatt här i kammaren har jag redogjort för orsakerna till att min hemort drabbats i hög grad. Situationen där har inte förbättrats – tvärtom. Dagens utskottsbetänkande andas ändock en möjlighet att utveckla det gemensamma ansvaret, att bära varandras bördor, och för detta tackar vi som har drabbats av problemet med outhyrda lägenheter.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottsbetänkandets majoritetsyrkande på alla punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

Civilutskottets betänkande nr 19

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2 (ändrad inriktning av bostadspolitiken m. m.)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Ljungberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 253
Nej — 37

Punkten 3 (inriktningen mot flerfamiljshus eller småhus)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 151
Nej — 140

Punkten 4 (valet mellan höga eller låga hus)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 151
Nej - 140

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6 (boendemiljön)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 151
Nej - 140

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8 (lokala aktiveringsgrupper och arbetsgrupp på departementsnivå)

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 5 a av herr Grebäck m. fl. samt 3:o) reservationen nr 5 b av herr Claeson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Grebäck begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående proposi-

tionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Israelsson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 8 antar reservationen nr 5 a av herr Grebäck m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 5 b av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Israelsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 110
Nej — 21
Avstår — 159

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 8 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 a av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 186
Nej — 105

Punkterna 9–13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 14 (anbudskonkurrens)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Grebäck m. fl.

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 186
Nej — 106

Punkten 15 (uttalande om räntenivån)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 15 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 170
Nej — 121

Punkten 16 (paritetstalen)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 16 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 273
Nej — 15
Avstår — 2

Punkten 17 (basannuiteten vid totalsanering genom nybyggnad)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen

nen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Claeson.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 274
Nej — 16
Avstår — 1

Punkten 18 (villkor rörande hyressättningen vid sanering)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Ljungberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 256
Nej — 36

Punkten 19 (införande av hyresstopp genom prisregleringslagen)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Claeson.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	274
Nej	—	16
Avstår	—	2

Punkten 20 (statlig totalfinansiering)

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 20 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	267
Nej	—	16
Avstår	—	9

M o t i v e r i n g e n

Propositioner gavs på godkännande av 1:o utskottets motivering, 2:o) den i reservationen nr 13 a av herr Grebäck m. fl. anförda motiveringen samt 3:o) den i reservationen nr 13 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors anförda motiveringen, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Grebäck begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fröken Ljungberg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets motivering i betänkandet nr 19 punkten 20 antar reservationen nr 13 a av herr Grebäck m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 13 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 117
Nej — 37
Avstår — 137

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren godkänner civilutskottets motivering i betänkandet nr 19 punkten 20 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 13 a av herr Grebäck m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 154
Nej — 103
Avstår — 35

Punkten 21 (övre lånegränser)

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 14 a av herr Grebäck m. fl. samt 3:o) reservationen nr 14 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fröken Ljungberg begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fröken Ljungberg begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 21 antar reservationen nr 14 a av herr Grebäck m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 14 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 110
Nej — 37
Avstår — 143

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 a av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 152
Nej — 121
Avstår — 17

Punkterna 22 och 23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 24 (högsta låneunderlag vid ombyggnad av vissa småhus)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 149
Nej — 140
Avstår — 1

Punkterna 25--29

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 30 (kapitalvinster vid försäljning av statsbelånade småhus)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.**Punkten 31 (eftergift av förbättringslån vid rivning)*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Ljungberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 31 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Punkten 32

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 33 (förbättringslån för vissa småhus)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 33 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 186
Nej — 104

Punkten 34 (högsta belopp för räntefritt och stående förbättringslån)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 34 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av herr Grebäck m. fl.

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	168
Nej	—	120
Avstår	—	2

Punkterna 35 och 36

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 37 (initialstöd för sanering av småhus samt temporär vidgning av förbättringslångivningen)

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 20 a av herr Grebäck m. fl. samt 3:o) reservationen nr 20 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fröken Ljungberg begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilken den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fröken Ljungberg begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 37 antar reservationen nr 20 a av herr Grebäck m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 20 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	111
Nej	—	39
Avstår	—	139

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 37 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 a av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 151
Nej — 107
Avstår — 31

Punkterna 38–41

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 42 (ränta på amorteringspliktiga tillägglån)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 21 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Ljungberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 42 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 21 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 149
Nej — 140

Punkterna 43 och 44

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 45 (fortsatt långivning för kommunala markförvärv)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 22 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Ljungberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 45 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 22 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 254
Nej — 35

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973 .

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Punkten 46 (amorteringsvillkoren för markförvärvslån)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 23 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 46 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 23 av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 273

Nej - 16

Punkten 47

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 48 (beträffande utbetalning av tomrättslån)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 24 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 48 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 24 av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263

Nej - 16

Avstår - 9

Punkterna 49-53

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 54 (utredning om utglesning av befolkningen i vissa stadsområden)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 25 av herrar Tobé och Annerås, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Tobé begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 54 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 25 av herrar Tobé och Annerås.

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Tobé begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 248
Nej — 42

Punkten 55 (utredning om trafik- och gårdssanering)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 26 av herrar Tobé och Annerås, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 56

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 57 (bostadsbyggnadsplanens konstruktion)

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 27 a av herr Grebäck m. fl. samt 3:o) reservationen nr 27 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 58 (bostadsbyggandets omfattning samt medelsramar för nybyggnad)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 28 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Ljungberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 58 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 28 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 252
Nej — 34

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Punkterna 59–61

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 62 (anslag för markförvärvslån)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 30 b av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 62 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 30 b av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 258
Nej – 16
Avstår – 15

Punkten 63 (anslag till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 31 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Ljungberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 63 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 31 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Ljungberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 254
Nej – 34

Punkterna 64–68

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Civilutskottets betänkande nr 20

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 254
Nej — 36

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 254
Nej — 15
Avstår — 20

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Tobé och Annerås, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Tobé begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Tobé och Annerås.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Tobé begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 219
Nej - 44
Avstår - 27

Punkten 4

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställs först beträffande utskottets motivering i de delar som berörs i reservationerna nr 4, 5 a och 5 b samt därefter i fråga om utskottets hemställan och motiveringen i övrigt.

Motiveringen beträffande standardkrav i bostadssaneringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 4 av herr Claeson anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner civilutskottets motivering i betänkandet nr 20 punkten 4 beträffande standardkrav i bostadssaneringen röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 4 av herr Claeson anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 243
Nej - 15
Avstår - 31

Motiveringen beträffande hyresgästs ställning enligt lagstiftningen, m. m.

Propositioner gavs på godkännande av 1:o) utskottets motivering, 2:o) den i reservationen nr 5 a av herrar Tobé och Annerås anförda motiveringen samt 3:o) den i reservationen nr 5 b av herr Claeson anförda motiveringen, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med

övertvägande ja besvarad. Dä herr Tobé begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Claeson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

---

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets motivering i betänkandet nr 20 punkten 4 beträffande hyresgästs ställning enligt lagstiftningen, m. m. antar reservationen nr 5 a av herrar Tobé och Annerås röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 5 b av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Dä herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 60
Nej — 28
Avstår — 200

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren godkänner civilutskottets motivering i betänkandet nr 20 punkten 4 beträffande hyresgästs ställning enligt lagstiftningen, m. m. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 5 a av herrar Tobé och Annerås anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Dä herr Tobé begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 211
Nej — 45
Avstår — 33

Utskottets hemställan och motiveringen i övrigt

Utskottets hemställan bifölls och utskottets motivering godkändes.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 7 a av herrar Tobé och Annerås samt 3:o) reservationen nr 7 b av herr Claeson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Dä herr Tobé begärde votering

Nr 91

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 a av herrar Tobé och Annerås.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Tobé begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	210
Nej	—	44
Avstår	—	35

Punkterna 6-10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Kulturutskottets betänkande nr 26

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Föredrogs skatteutskottets betänkanden:

Nr 37 angående ändring i förordningen (1972:820) om skatt på spel

Nr 40 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:127 med förslag angående förordnande av taxeringsintendent med särskilda uppgifter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Kammaren åtskildes kl. 22.29.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert